



Císařský pramen. Foto Jaroslav Frouz.

Šnorchlování v Karlovarském kraji

Jaroslav Frouz,
Doubí

Za poslední dvě sezóny se mi podařilo s brýlemi a se šnorchlem navštívit a pozorovat sladkovodní život celkem ve 30 lokalitách v Karlovarském kraji. Při pozorování v letních měsících lze předem vyloučit všechny rybníky, kde se chovají kapři – v těchto nádržích se vyčistí voda až zhruba v listopadu, protože rybí obsádka dokáže přes léto zcela přerýt celé bahnité dno, a tak se pod vodou není na co dívat. Přesto jako dlouholetý vyznavač bruslení na přírodním ledu mám bohaté zkušenosti s pozorováním vodního života přes led. Většinou o vánocích zamrzají rybníky naráz zcela průhledným ledem. Pokud alespoň 6 cm silný led (bezpečná tloušťka ledu) zůstane

nějaký čas beze sněhu, poskytuje ideální podmínky pro pozorování rybích hejn, vodních rostlin a třeba i škeblí a jejich stop po pohybu po dně.

Ale zpět ke šnorchlování. Jakou potřebujeme výbavu? Pokud nechceme fotit přímo kapitální sladkovodní ryby a stačí nám obdivovat „obyčejný“ podvodní svět – jsou brýle a šnorchl zcela postačující. Letošní sezonu jsem si pořídil podvodní kompaktní fotoaparát Olympus μ Tough (fotí dobře i na suchu). Pro amatérské fotografie je to přístroj zcela dostatečný. Pak si ale vždy před vstupem do vody obujte boty do moře. Je velmi hloupé,

když šlápnete na ostrý kámen a s výkřikem a klením rozhodíte ruce a odhodíte fotoaparát nad hlubokou vodu. Opravdu se pak těžko hledá. Pokud chcete dělat pozorování a fotky na vysoké úrovni, pak se neobejdete bez 5 mm silného neoprénu, přídavného osvětlení, zrcadlovky a akvalungu. Opravdoví středoevropští sladkovodní profesionálové se začínají potápět v říjnu, vysekávají díry do ledu a končí začátkem května. V tuto dobu je v našich podmínkách viditelnost i více než 5 m (viz . [www: Martin Watzek](http://www.martinwatzek.com) nebo Peter Áč).

Při pozorování a zvláště fotografování je třeba počítat s tím, že pokud pozorovaný objekt „přejedeme“, není možné se vrátit zpět. Člověk ve vodě brzdí jako parník, lze se tedy vrátit na správné místo pouze po obrátce, ale tím si v daném místě většinou zkalíme vodu. Vyplatí se určitě trpělivost a rychlost pohybu blížící se nule. Pokud se budeme takto chovat, není problém pozorovat hejna ryb, obojživelníky, raky, vodní hmyz a samozřejmě rostliny třeba na vzdálenost pouhých 20 cm.

Pokud bych měl srovnat lokality v Karlovarském kraji s jinými podobnými ve střední Evropě, pak nezapomenutelným zážitkem pro mě byla některá slepá ramena Dunaje na Žitném ostrově. Velmi zajímavé jsou pískovny u Ostrožské Nové Vsi na levém břehu řeky Moravy, dále velké oprámy u Teplic a Mostu (např. Barbora a Matylda), nebo z doslechu vím o písácích u Suchdolu nad Lužnicí. Tyto nové pískovny a všechny umělé nádrže mají však nestálé prostředí a chemismus vody. A tak je dobré počítat s tím, že mohou mít několik let vodu se skvělou viditelností, která se dokáže během sezony zcela zkalit a další rok opět zcela vyčistit (např. Baraba u Mělníka). Pozorování v alpských, ale i našich ledovcových jezerech nedává velký smysl bez kyslíkového přístroje.

Od mládí jsem fascinován přírodou a různými pohledy na ní. Dosud jsem se nijak podrobně nezabýval podvodním světem a ani ho nijak nestudoval. Preferuji spíš pohled na svět – „devatero řemesel – desátá bída“. Nechtěl jsem laskavě bere popis následujících lokalit spíš jako „estetický zážitek autora“, než jako seriózní výzkum.

Popis lokalit, které v Karlovarském kraji nezklamou:

Komáří rybníky u Krásna. Především Nový rybník představuje vůbec nejlepší lokalitu na pozorování.

Východní, zalesněný břeh poslouží k pohodlnému vstupu do vody. Od JV přitéká do rybníka menší vodoteč, která je sycena vodou z bývalé horní štol. Nadbytek železitých iontů barví v této zátoce mohutné porosty řas dočervena a přispívá i k jejich masivnímu růstu. Na vodních makrofytech se nachází množství zvláštních kulovitých, až 10 cm v průměru velkých, slizovitých a nazeleňalých útvarů, jakoby nabodnutých na stoncích rostlin. Určitě nejde o mechovky, či sladkovodní houbu. Tipoval bych na kolonie jednobuněčných organismů. V jiných lokalitách jsem tyto útvary nepozoroval (jen v náznaku na Novém rybníku u Hlinek). V nádrži lze běžně pozorovat hejno okounů, z nichž největší měří do 20 cm. Dále jsou tu vidět larvy potápníků a larvy několika druhů vážek. Voda v rybníce má trvale dobrou kvalitu s viditelností přes 2 m. Při poslední návštěvě 14. srpna 2011 byla ale hladina asi o jeden metr popuštěna. Na břehu jsem fotil vzácné vážky běloústé – asi 10 ex.

Nový rybník u Hlinek považuji zatím za nejpříjemnější překvapení. Rybník bývá hojně využíván ke koupání, jinak by asi nikoho nenapadlo se zde potápět. Přístup do vody je možný pouze z hráze. Voda je intenzivně zbarvena huminovými látkami dočerna a viditelnost není větší než 30 cm. Přesto lze u břehové linie pozorovat velké množství čolků horských, včetně jejich larev. Dále jsou vidět pijavky, vodní plošnice, larvy potápníků a vážek. Na zatopených březích sedí desítky skokanů krátkonožských, jejich pulce jsem však ve vodě nepozoroval. Dá se čekat, že v kraji se najdou i další na vodní faunu podobně bohaté lokality.

Ohře – řeka a slepá ramena nad lávkou v Kynšperku. Zkoušel jsem v Ohři pozorovat i na jiných místech, ale tato lokalita je výjimečná. Drahnou chvíli trvá, než se člověk zorientuje v rozdílech submerzních a nad hladinu vystupujících listů bohatého porostu vodních makrofyt. Rostou zde zevary, zblochan, porosty stulíků (dříve i lek-nín) vodní mor, stolístek, žabník, šípátka a lakušníky. Lastury škeblí (asi škeble rybníčná), dosahují běžně velikosti přes 20 cm. Voda v Ohři nemívá dobrou viditelnost. Množství lodí splouvajících řeku, vytváří trvalý vločkovitý zákal, voda v slepém rameni pak záhy nabývá zelený zákal od vodního květu. Dobré podmínky k pozorování jsou tak do konce května.



Rak bahenni, Berounsko. Foto Jaroslav Frouz.



Pískovna Erika a řasové girlandy. Foto Jaroslav Frouz.

Pinka Gsteinigt u Dolního Rychnova. Nedávno re-kultivované břehy pinky po hnědouhelném lomu u silnice ze Sokolova do Citic představují další velmi dobrou příležitost ke šnorchlování. Nejlepší přístup je ze západní strany. Dno zatopené pinky tvoří popílek, a tak je dobré začít plavat hned od břehu. Oligotrofní voda zaručuje celoročně viditelnost nejméně 3 m. Dno je až do hloubky 4 m zcela porostlé monotónním, hustým porostem stolítku. Jiná vodní makrofytá se až na vysazený kultivar leknínu nevyskytují. Běžně lze pozorovat okouny a hejna slunek. Každý český rybář zřejmě považuje za svoji svatou povinnost vysadit do každé nově vzniklé nádrže okouny, slunky a plotice. Setkával jsem se s tím téměř v každé louži a je s podivem, kde všude tyto druhy dokáží prosperovat.

Pískovna na odkališti u Vřesové – tůňka po těžbě písku poblíž odkaliště popílku u Vřesové nikde nemá hloubku přesahující 30 cm. A rozměry zhruba 30×40 m. Je to jedna z mála vodních ploch bez zarybnění. Na dně je řídký porost travin. 20. července 2010 jsem zde zachytil překvapivě bohatou vodní faunu – čolek obecný a velký, rosničky, zelení skokani, larvy potápníků a vodních ploštic (velmi bolestivě bodaly). Při letošní opakované návštěvě 29. června 2011 byla celá tůňka prakticky bez života – pouze 1 exemplář kapitální užovky obojkové (140 cm) a zelení skokani, které se snažilo ulovit několik volavek. Byly zde natchytány saranče s modrými křídly, které Libor Dvořák určil jako saranči blankytnou (*Spingonotus caeruleans*).

Pískovna Erika – bývalá těžebna písku, která byla ponechána samovolné sukcesi. Pískovna byla otevřena ve starosedelských souvrstvích starších třetihor. Nachází se západně od silnice Svatava – Bouči. Kromě hezkých ukázek zkamenělin třetihorní flory, téměř jistě v pískovně objevíme ropuchy krátkonohé a ve vhodnou dobu i jejich snůšky. Ropuchy však kladou své snůšky do mělkých efemérních louží. Hlavní nádrž v nejhlubší části pískovny je až 4 m hluboká s jílovitým dnem a objevíme tu především bizarní svět travin a řas. Mohutné porosty načervenalých řas jsou vyživovány splachy bohatými na železité ionty. V nich se zachycují bubliny plynu, které se uvolňují právě metabolismem těchto řas a vytvářejí tak fantaskní svět girland, záclon a roztočivých tvarů. Z ústního podání jsem slyšel, že se tam dají vidět čolci, ale mně se tu nikdy nepodařilo pozorovat jiný život, než už popsaný svět řas, umocněný na dně poházenými pneumatikami a dalšími předměty. Takže při šnorchlování zde můžete čekat spíš rozporuplný estetický zážitek, než pěkné pozorování podvodního světa.

Zatopené lomy. Jako nejlepší ukázkou zatopených lomů v kraji jsem vybral bývalý čedičový lom u Velkého Rybníka, zatopený lom u Albeřic ve VVP Hradiště a lom Štěrkovna u Rotavy. Potápění v nich je velmi podobné. Téměř vždy narazíme na několik kusů popsané triády ryb. Je pravděpodobné, že některé lomy skrývají i kapitální kusy rybích dravců, ale ty se nám při šnorchlování

asi nepovede spatřit. Ve Štěrkovně pomalu stoupala hladina vody, a tak můžeme i v hloubce spatřit hororový hustý les z kmenů a hlavních větví mrtvých bříz. Je tu skvělá viditelnost, maximální hloubka je údajně 39 m. Zatopený lom u Velkého Rybníka nabízí kromě hustých porostů stolítku a bohatých hejn slunek, geologicky mimořádně zajímavé okolí. Můžeme zde vidět sopečné pumy, lahary, sloupkovitý rozpad čediče i vrstvy sopečného tufu. Nejvíce do okolní přírody zapadá lom u Albeřic se stolítkem a skřipincem, často místními využíváný ke koupání. Maximální hloubka je údajně jen 8 m.

Popsal jsem zde 9 lokalit, o kterých si myslím, že by si neměl nechat ujít ten, koho by případně oslovila možnost zašnorchlovat si v Karlovarském kraji. Občas příjemně překvapí některá malá lokalita, jako je třeba miniaturní rybníček u Studence v Krušných horách, vzdálený jen 200 m od přírodní rezervace s ďáblíkem bahenním. Zajímavý je rybník Tišina v srdci VVP Hradiště ve výšce 850 m n. m. V Ašském výběžku jsou hezké např. nádrž u Novosedel na Rokytnici, nebo na stejné vodoteči rybník u Studánky, pro cenné litorální porosty. Hrouzky, střevele, kapitální kapry a zajímavý vodní hmyz můžeme vidět při březích Modrého jezera u Lužce v Krušných horách. Hezké jsou např. pinky po těžbě kaolinu v okolí Mírové (jsou tu bublinatky, škeble rybníční) a existují i další zajímavé lokality. Autor článku uvítá jakoukoli informaci na dané téma.

Kde můžete časopis Arnika koupit?

Aš: Muzeum Aš, Mikulášská 3; **Bečov nad Teplou:** Infocentrum, Nám. 5. května 13; **Františkovy Lázně:** Městské muzeum Františkovy Lázně, Dr. Podhoreckého 8; **Cheb:** Krajské muzeum Cheb, Nám. Krále Jiřího z Poděbrad 493/4; Turistické infocentrum, Nám. Krále Jiřího z Poděbrad 33; **Chodov:** Informační centrum, náměstí Míru 39; **Karlovy Vary:** AOPK ČR středisko KV, Bezručova 8; **Kraslice:** Kulturní a informační centrum; **Mariánské lázně:** Městské muzeum ML, Goethovo nám. 11; Knihkupectví Atlas, Hlavní 277; Správa CHKO Slavkovský les, Hlavní 504; KIS Mariánské lázně, Hlavní 47/28; **Ostrov:** Informační centrum, Mírové nám. 733; **Sokolov:** Krajské muzeum Sokolov, Zámecká ulice 1; Sokolovské infocentrum, Náměstí budovatelů 655; **Teplá:** Papír–hračky Radová, Husova ul. 185.

Objednejte si další čísla časopisu na dobírku!

Staňte se naším pravidelným čtenářem. Objednejte si časopis e-mailem na cev@slavkovskyles.cz nebo telefonicky na čísle 773 643 776. K ceně časopisu se připočítává poštovné dle aktuálních sazeb České pošty a. s.